

'De gevechtskleding in de Koninklijke landmacht 1912-1985'

Echte gevechtskleding heeft de Koninklijke landmacht tot 1958 nooit gedragen. Tot medio 1940 droeg men het 'veldgrijs' hetgeen in 1912 was ingevoerd en met kleine wijzigingen tot juli 1940 is gedragen. Dit veldgrijze tenue was zowel bedoeld als gevechts- alsmede als uitgaanstenue waardoor een '1e en 2e grijs' ontstond. Het 1e grijs als uitgaanstenue het 2e grijs als gevechtstenue waarbij het 1e grijs 'nieuw' en het 2e grijs een 'gereinigd' model was. In juni 1940 werd voor de naar Groot-Brittannië uitgeweken Nederlandse militairen het Britse 'battle-dress' ingevoerd. Dit battle-dress was door het Britse leger sinds 1939 in gebruik en bestond uit een kort khakikleurig jak en een lange broek, webbing enkelstukken en koppel en zwarte halfhoge veterschoenen.

Dit battle-dress werd na de 2e wereldoorlog voor de Koninklijke landmacht het uitgaanstenue alsmede gevechtskleding op dezelfde basis als voor 1940. Een 'nieuw' als uitgaanstenue en een 'gereinigd' als gevechtskleding, waarbij op het laatste tenue alleen de mouwleeuw en rangonderscheidingsteken werden gedragen.

De uitdrukking 1e en 2e grijs bleef, ondanks de khakikleur, gehandhaafd. Achtereenvolgens worden de soorten gevechtskleding behandeld waarbij de bijgevoegde tekeningen de verschillen duidelijk zullen aangeven.

1912 - 1940 (fig. 1)

In deze periode werden de volgende kledingstukken gedragen, oorspronkelijk in de kleur grijsgroen maar met een Ministeriële Beschikking van 17 november 1914, nr. 52 gewijzigd in grijs.

- Jas met een ca. 6 cm hoge staande kraag, twee ingezette borstzakken met klep, losknoopbare schouderbedekkingen met verhoging, de mouwen voorzien van 8 cm brede opslagen, de jas links over rechts gesloten met 7 bronzen uniformknopen. De knopen voorzien van een naar rechts gekeerde Nederlandse leeuw op gestreepte en geblokte ondergrond.

Aan de achterzijde van de jas en aan elke zijde 1 bronzen of bronskleurige taillehaak. Lengte van de jas 2 cm korter dan de onderkant van de mouw bij omlaag gestrekte arm.

- Korte pantalon. De pijpen aan de onderzijde met een split onder de knie lang 15 cm en voor officieren langs de buitenkant 3 zwartbenen knopen teneinde de split te sluiten.

- Grijs wolle beenwindsels van ca. 3 meter lang.

- Halfhoge zwarte veterschoenen waarbij door beredenen zwarte lederen beenstukken werden gedragen. Personeel ingedeeld bij de motordienst, chauffeurs, pontonniers en torpedisten, politietroepen-onberedenen, eskadrons pantserwagens en korporaals-kok droegen zwartlederen beenkappen.

Aan (onbereden) officieren en adjudanten-onderofficier was het vergund om in plaats van beenwindsels rijlaarzen, rijglaarzen of beenstukken van zwart leder te dragen.

- Als stalen helm werd in 1916 een aantal Franse Casque Adrian M15 ingevoerd die echter niet voldeden en werden vervangen door de inmiddels in Nederland aangemaakte en beproefde helm M16, die enigszins de vorm had van de Britse helm MK I.

Dit model werd in 1922 nog verbeterd door de helm te voorzien van een gekraalde rand, de z.g. Rochlinghelm M22 (*Zie voor meerdere gegevens Armamentaria nrs. 10 en 14*).

In 1927 werd deze helm vervangen door de nieuw model helm M27 wat dan de typische Nederlandse helm wordt. Deze helm is aan de voorzijde voorzien van een ovale roodkoperen plaat waarop een naar rechts gerichte Nederlandse leeuw op een horizontaal geribte ondergrond. In het midden van de jaren 1930 wordt de helm enigszins gemodificeerd door de rand aan de onderzijde bij het oor uit te snijden.

Beide helmen, de M16 en de M27, werden gedurende de mobilisatie 1939 - 1940 en de meidagen 1940 naast elkaar bij de landmacht gedragen.

Om de helmen M27 te kunnen camoufleren werden olijfgroene helmelastieken, voorzien van twee haken, uitgereikt die het nodige camouflagemateriaal, zoals takken, hooi e.d. bijeen konden houden.

1940 - 1945 (fig. 2) (Zie ook Armamentaria nr. 19. Om het artikel binnen een periode niet te onderbreken alsnog opgenomen.)

Dein mei 1940 naar Groot-Brittannië uitgeweken Nederlandse militairen werden in juli van dat jaar gekleed in het Britse battle-dress. Dit battle-dress (khaki-mélé veldtenue) was samengesteld uit de volgende kledingstukken:

- Een kort jak van khakikleurige wollen stof met liggende kraag, twee opgestikte borstzakken met klep, losknoopbare schouderstukken. De mouwen voorzien van een manchet met split en knoopsluiting. Boven de manchet aan voor- en achterzijde een plooi. Aan de onderzijde van het jak een plm. 7 cm brede tailleband met lip die aan de rechterzijde gesloten wordt met een gesp en lus.

Het jak heeft een linksbovenliggende sluiting met 5 khakikleurige knopen met verdekte sluiting als vastgesteld in 1939 en met een open sluiting als ingevoerd in 1942, meer bekend als model 1940. Beide modellen werden naast elkaar gedragen.

Op de linkerbovenmouw van het jak werd, 4 cm onder de schoudernaad, een khakikleurige pat gedragen waarop een oranjekleurige naar rechts gerichte Nederlandse leeuw boven het woord NEDERLAND van zijde of katoen was geborduurd. Dit ter onderscheiding van de andere naar Groot-Brittannië uitgeweken nationaliteiten die eveneens in het Britse battledress gekleed gingen.

Het jak werd met gesloten kraag gedragen door alle militairen beneden de rang van adjudant-onderofficier.

- Een lange khaki broek, voorzien van 4 lussen op de tailleband welke aan de onderzijde gesloten werden door middel van een khakikleurige knoop; twee rechte steekzakken en aan de achterzijde een ingezette achterzak met klep.

Op de voorzijde van de linkerbovenpijp een grote opgestikte zak met klep, rechtsboven een klein opgestikt zakje met platte plooi welke gesloten werd door een khakikleurige knoop en welke diende om het verbandpakje te bergen.

Aan de onderzijde van de pijpen een verstelbare lip met knoop om de pijp aan de onderzijde smaller te kunnen maken wanneer enkelstukken werden gedragen. Na 1941 werden deze lippen echter niet meer aan de broek bevestigd.

- Een khaki wollen overhemd zonder boord (later vervangen door een hemd met vaste boord).

- Grijs of khaki wollen sokken.

- Canvas enkelstukken, lang 37 cm, hoog 15 cm, aan de bovenzijde licht gebogen aan de onderzijde gegolfd, de binnenzijde op enkelhoogte voorzien van twee opgenaaide lederen beschermstukken. Aan één der uiteinden aan de boven- en onderzijde bevindt zich een lederen of canvas riempje, welk riempje correspondeert met de gesp aan het andere uiteinde.

- Halfhoge zwartleren veterschoenen met hak- en zoolbeslag. De zool beslagen met vijf rijen van vijf kopspijkers en teenstuk, de hak met een hoefijzervormig hakstuk.
- Naar gelang de weersomstandigheden kon dit tenue worden aangevuld met een overjas, wollen handschoenen, mutsdas, grondzeil, gascape of het mouwloze lederen vest.
- Als helm werd de Britse helm MKII en na 1943 ook de helm MK III gedragen. Beide helmen zijn voorzien van een uitneembaar binnenwerk welke in de bovenkant van de helm is vastgezet door middel van een schroef en moer via een schuimrubber kruisstuk en verstelbaar is middels vijf flappen en een veter.

De MK II helm is voorzien van een gecombineerde 25 mm brede kinband van elastische webbing verstelbaar en d.m.v. een gesp. De MK III helmkinband is niet verstelbaar. Motorordonansen droegen de 'Despatch Riders Mark I Steel Helmet', een halve bolvormige helm met een lederen nekflap welke doorliep naar de oren en gesloten werd met een lederen kinriem. De achterzijde was verstelbaar d.m.v. een veter, ter hoogte van de oren zijn 7 gaatjes cirkelvormig aangebracht.

De helm is aan de binnenzijde voorzien van een vilten stootrand.

Bemanningen van tanks en pantserwagens droegen een gelijke helm als de motorordonansen doch voorzien van hetzelfde binnenwerk als de MK II en MK III met een eveneens 25 mm brede elastieke kinband.

De helmen konden worden voorzien van een fijnmazig geweven helmnet in de kleur bruin-groen.

1945 - 1958

In deze jaren werd het khaki-mél  veldtenue door de gehele landmacht gedragen zij het dat de kleur meer groenbruin is geworden en het jak en broek een blinde sluiting krijgen. De Britse battle-dress was meer geel getint.

Vooraf bij het z.g. le grijs was het een vaardigheid om de vouwen in de rug en de mouwen zo scherp mogelijk te persen wat voor de drager bijna een kunstwerk werd.

Deze vouwen liepen op beide mouwen van de plooiën boven de manchet naar boven tot de inzet van het schouderstuk.

Op de rug, vanuit de tailleband, links en rechts, twee plooiën en horizontaal twee plooiën die naar de schouderstukken en de mouwnaad liepen. In 1946 werd het onderschrift van de mouwleeuw vervangen door het woord 'Je Maintiendrai'.

Koppel en enkelstukken moesten dagelijks worden geblanco'd en de koperen sluiting en gespen gepoetst.

Het blanco varieerde in de loop der jaren in kleur van khaki, khaki-groen, lichtgroen tot legergroen in poedervorm, blokken en pasta. De broek werd al sinds jaren omhooggehouden door bretels (werd tijdens kledinginspecties op gecontroleerd) welke in mei 1966 kwamen te vervallen en vervangen werden door een uni-khaki of legergroene broekriem met koperen gesp welke in oktober 1980 vervangen werd door een van zwart model. Oorspronkelijk k alleen bedoeld voor de broek-VT uni-khaki moet de riem met het verstrekken van de gevechtskleding M76 nu ook daarbij worden gedragen.

Aan de onderzijde van de pijpen was bij de broeken van Nederlandse aanmaak wel weer de verstelbare lip met knoepsluiting aangebracht om bij het gebruik van de enkelstukken en broekspijpen smaller te maken. De enkelstukken werden dan omgegespt en de broekspijp er 'poffend' overheen getrokken. Veelal werden de pijpen echter met behulp van een elastiek over de enkelstukken gedragen.

Om de broek mooi over de enkelstukken te laten hangen gebruikte men allerlei hulpmiddelen die onder in de pijp werden gedragen als een ronde veer, koord met plat omgeslagen stukjes lood, kogels in een veter geregen e.d.

De koppel onderging in 1952 een kleine wijziging. Deze werd aan de onderzijde voorzien van kleine gaatjes verstevigd door nestelringen en op een onderlinge afstand van 62 mm. Deze modificatie was nodig om de bij het nieuw ingevoerde Amerikaanse geweer Garand M1 behorende bajonet te kunnen bevestigen. De koppel werd de M52 genoemd.

De koppelsluiting en de gespen aan de achterzijde waren nu zwart gemaakt, dus behoeften deze niet meer gepoetst te worden. Met de verstreking van de gemodificeerde koppel werd tegelijkertijd schuurpapier geleverd om het laagje zwart te verwijderen en alsnog het koper te poetsen. Sinds het eind van de jaren 1970 werden echter alle uitrustingsstukken van donkergroen webbing en met gezwart messing verstrekt.

In 1955 en 1956 werd respectievelijk de Amerikaanse pioniersdrop en de veldfles M52 verstrekt waarbij de pioniersshop in een drager van Nederlandse makelij werd opgehangen. Deze drager had ongeveer hetzelfde model als die van vóór 1940 en bestond uit een canvas achterstuk waarop een circa 30 mm brede lederen rand was genaaid in de punt uitlopend tot 60 mm en gesloten d.m.v. een verticale canvas en een horizontale lederen riem met drukknopsluiting. Dit foudraal is sedert het eind van de jaren '60 vervangen door het canvas Amerikaanse foudraal of een Nederlands foudraal van Amerikaans model.

Deze pioniersshop wordt sinds 1978 geleidelijk vervangen door een die in drie delen opklapbaar is en gedragen wordt in een kunststoffen foudraal.

De aluminium en vertind plaatstalen veldflessen met kunststof-schroefdop werden in 1978 vervangen door een geheel van bruine kunststof vervaardigde veldfles.

Met ingang van 1 april 1957 werd begonnen met de vervanging van de halfhoge zwarte veterschoenen door hoge bruine gevechtslaarzen met opgestikte neus voorzien van een dikke rubberzool met wafelprofiel alsmede een rubberhak. De laarzen werden gesloten d.m.v. lange, bruine platte veters, geregen door bruine rolringen. Hierdoor verdwenen de enkelstukken. De schachthoogte van de schoen varieerde van 22 cm tot 25 cm naar gelang de maat van de schoen. Deze schoenen werden met ingang van 1971 langzamerhand vervangen door een nieuw model, de M66, met een iets lagere schacht, effen voorblad en aangevulkaniseerde rubberzool en rubberhak. In de zool en de hak is een groevenprofiel aangebracht. (fig. 2a). Personeel van gepantserde voertuigen en motorordonansen ontvingen sinds april 1976 zwarte met vacht gevoerde gevechtslaarzen M69.

De Britse model helmen MK II en MK III werden in 1954 vervangen door een helm van Amerikaans model met een verstelbare canvas kinband uit twee gedeelten gesloten door een schuifsluiting welke bij hoge druk onder de helm zichzelf ontsluit, waardoor het afknijpen van de luchtpijp moest worden voorkomen. Deze helm is nog steeds in gebruik.

De stalen buitenhelm is voorzien van een fiber binnenhelm bestaande uit katoenen vezels gedrenkt in hars op fenolbasis. De binnenhelm is voorzien van een verstelbare lederen kinband. Vanaf 1963 is men begonnen met de vervanging van deze binnenhelm door een vervaardigd van akulonkap met verstelbare webbing kinband. Deze binnenhelm is lichter en sterker. De bevestiging van het binnenwerk wordt ook verbeterd. In plaats van de gebruikelijke metalen klemmetjes zijn nu lederen riempjes met drukknopsluiting aangebracht. Voordelen van de webbing kinband zijn betere reinigingsmogelijkheden een grotere soepelheid.

Om de helmen te kunnen camoufleren werd sedert 1940 een groen katoenen helmnet verstrekt dat d.m.v. een koord om de helm werd vastgezet. Dit helmnet had in het begin fijne mazen,

dubbel geweven (Britse uitvoering), doch werd later met grove mazen verstrekt (Nederlandse uitvoering). Hierdoor kon men de helm voorzien van camouflagemateriaal. *(Met het vrijgeven van de lengte van de haardracht in 1971 werd aan iedere militair die zijn haar tot op de schouder of langer droeg een extra helm(haar)netje verstrekt hetgeen op de kledinglijst moest worden aangetekend)*. Veelal werd het helmnet doorgelocht met bruine en/of groene stukken jute terwijl momenteel onder het net een stuk jute behoort te zitten wat soms dan weer in camouflagedeuren wordt geverfd.

REGELING HAARDRACHT.

Het dragen van een helmnet als haarnet. (Zie brief BLS nr. 71.5144/2/E van 20 december 1971)

Ook zag men steeds meer camouflageovertrekken gebruiken van Amerikaans model. Om de helm behoorde een zwart rubber band te zitten. Dit was geen organieke verstrekking zoals dit bij het Amerikaanse leger gebeurde, doch deze werden aangemaakt van oude binnenbanden. Tot het midden van de jaren 1970 werd onder het helmnet het verbandpakje op de helm bevestigd doch dit is nu verboden en behoort het verbandpakje in de buitenjas of linkerborstzak van de binnenjas te worden gedragen. Om tijdens oefeningen 'vriend' en 'vijand' uit elkaar te houden wordt gebruik gemaakt van een z.g. 'hanekam'. Een ca. 3,5 cm breed zwart elastiek waarop een 3 cm hoog naar achteren schuin aflopende verhoging van zacht schuimrubber is aangebracht die door middel van een haak aan de uiteinden over het midden van de binnenhelm wordt bevestigd. Aan de voorzijde is een wit kunststoffen plaatje aangebracht. De uitgestrekte lengte bedraagt 37 cm (fig. 3).

Bij grote oefeningen maakt men gebruik van driehoekige gekleurde stickers die op de voorzijde van de helm dienen te worden geplakt wat in de praktijk neerkomt op dat er ook aan de zijkanten worden geplakt.

Kijken we nog even terug in de periode 1945 - 1958 dan zien we dat het khaki-mélé veldtenu diende voor alle militairen als gevechtstenu, voor de dienstplichtige militairen met een lagere rangstand dan vaandrig tevens als uitgaanstenu en voor alle beroepsmilitairen alsmede voor de dienstplichtige militairen met een hogere rang dan sergeant-majoor tevens als kazerne-/bureautenu.

In de periode 1958 - 1963 (afdraagtijd niet mede gerekend) voor alle beroepsmilitairen (een khaki veldtenu gladde stof) alsmede de dienstplichtige militairen met een hogere rang dan sergeant-majoor als kazerne-/bureautenu en voor alle dienstplichtige militairen met een lagere rang/stand dan vaandrig als uitgaanstenu en tenu voor speciale gelegenheden en diensten.

1958 - heden (1985)

Met ingang van 15 oktober 1958 wordt een aanvang gemaakt met de verstrekking van nieuwe gevechtskleding die de vervanger wordt van het battle-dress jak en broek khaki-mélé waarbij tot 1963 het z.g. le grijs gehandhaafd blijft als uitgaanstenu voor de dienstplichtigen.

De verstrekking geschiedt in fasen waarbij de parate eenheden voorrang krijgen.

Bij het ontwerpen van de gevechtskleding is men uitgegaan van het z.g. lagenprincipe; d.w.z. dat de kleding uit verschillende lagen bestaat, waarvan de buitenste laag winddicht en water afstotend is. Er wordt gebruik gemaakt van de isolerende eigenschappen van de aldus ontstane luchtlagen. Bij het ontwerpen heeft men in de hoofdzaak gezocht naar een voor het gebruik te velde en het gevecht zo doelmatig mogelijke kleding. Het uiterlijk schoon, waaronder mede de pasvorm werd verstaan, speelde daarbij (1958) een ondergeschikte rol. Door aangebrachte

verstelmogelijkheden kunnen de te ruim zittende kledingstukken 'passend' gemaakt worden. De gevechtsskleding bestaat-bij de buitenste laag beginnend-uit de volgende delen (figuur 4):

- *Buitenjas (jas, gevechts, legergroen M58):*

Jas met kraag en revers, vervaardigd van legergroene katoenen winddichte en waterafstotende stof, welke links over rechts verdekt wordt gesloten met één rij van zes knopen.

De jas is voorzien van schuin ingezette borstzakken met kleppen en verdekte sluiting, een kleine binnenzak in de linker pandvoering voor het verbandpakje en verstelbare schouderbedekkingen.

De taille en de benedenkant van de jas zijn insnoerbaar door respectievelijk een katoenen koord en koordelastiek. De binnenzijde en de rughals van de jas zijn voorzien van knopen voor respectievelijk het inknopen van een wollen voering en het aanknopen van een regenkap.

De jas is geheel gevoerd met dezelfde stof als die van buiten. Alle knopen zijn vervaardigd van bruin/groene kunststof en hebben een doorsnede van 19 mm.

De regenkap wordt ingeval de man zijn helm op heeft over de helm gedragen.

- *Buitenbroek (broek, gevechts, legergroen M58):*

Lange broek van legergroene winddichte en waterafstotende stof, links over rechts te sluiten op vijf bruin/groene kunststofknopen.

De broek heeft een aangezette 5 cm brede band, waarop aan de buitenzijde verstelbare opsluitpatten zijn aangebracht en aan de binnenzijde horizontale en verticale bretellussen. Hij is voorzien van halfharmonica opgezette zijzakken met zakkleppen en achterzakken met klep.

De broek is geheel gevoerd met dezelfde stof als die buitenop.

- *Binnenjas (jas, binnen-, gevechts, legergroen M58, visgraatmodel):*

Jas van legergroene katoenen stof, met kraag en revers, links over rechts met open of gesloten revers te sluiten op vijf respectievelijk zes bruin/groene kunststoffen knopen, doorsnede 19 mm. De jas is voorzien van twee half-harmonica opgezette borstzakken met klep en losknoopbare schouderbedekkingen van 4 cm breed.

Bij de eerste modellen had de mouw geen manchet met split en knoopsluiting welke in 1967 werd ingevoerd zodat de mouw makkelijker kan worden opgerold (figuur 5).

- *Binnenbroek (broek, binnen-, gevechts, legergroen M58, visgraatmodel):*

Lange broek van legergroene katoenen stof, links over rechts te sluiten op vijf bruingroene kunststoffen knopen.

De broek heeft een aangezette band, waarop aan de buitenzijde 2 verstelbare taillelussen zijn aangebracht. Op de band bevinden zich 6 losknoopbare koppellussen. Latere modellen werden verstrekt met kleine lussen voor de broekriem, soms in combinatie.

De broek is voorzien van twee halfharmonica opgezette zijzakken met zakkleppen alsmede een rechts ingezette achterzak met sluitlus en knoop.

De broekspijpen zijn insnoerbaar d.m.v. een koord in de zoom via twee doorlaatopeningen.

Aan de gevechtsskleding worden in de loop der jaren diverse artikelen toegevoegd. Zo wordt in april 1967 aan iedere militair drie driekante halsdoeken verstrekt, in 1972 vervangen door een klitbandsluiting. Eveneens wordt de sjaal M67 verstrekt die een drieledig doel heeft n.l. als sjaal, als kol en als een soort bivakmuts. Als kol kan de sjaal over het hoofd worden getrokken en opgerold, de uiteinden beschermen dan de borst en de rug.

In 1966 werden overhandschoenen verstrekt (wanten geweven) van het z.g. drie compartimenten model waarvan de bovenzijde van de hand en de kap vervaardigd zijn uit een water-

afstotend gemaakte katoenen stof en de onderzijde van de hand uit leer. Om de pols is de wand insnoerbaar d.m.v. een canvas riempje met gesp. De kao is voorzien van een elastiek.

Met ingang van 1 januari 1969 wordt een warmte-isolerend pak verstrekt bestaande uit een gewatteerde jas en broek met klitsluitingen.

De verstrekking geschiedt op basis van één broek en één jas per rechthebbende onder gelijktijdige inname van de wollen voering voor de buitenjas.

Het warmte-isolerend pak dient te worden gedragen als tussenlaag, dus over het binnenpak en onder de buitenjas en broek. Het pak krijgt in de loop der tijd diverse namen als: Pekingpak, Chinapak, isopak, deken enz..

Het stond inmiddels vast dat het gevechtspak M58 niet meer aan de eisen voldeed en zo werden er in 1976 door MVA 6 (Materieelvoorzieningsafdeling 6, Sectie Techniek Bureau Textiel- en Lederproducten) drie nieuwe versies van een gevechtspak ontworpen, waaronder een model M58 van katoen met satijnen binding, waarvan er in maart 1977 twee werden beproefd door de B-compagnie van het 11e Pantserinfanteriebataljon Garde Grenadiers. Hieruit werd het model M76 gekozen dat weer werd vervangen door een verbeterd model dat als M78 te boek loopt.

- *Binnenjas (jas, binnen-, gevechts, legergroen M76):*

Vervaardigd van legergroene katoenen stof met satijnen binding. De jas voorzien van losknoopbare, 4 cm brede schouderbedekkingen en twee borstzakken van harmonicamodel met verdekte driehoekige klepsluiting met knoop. De jas wordt links over rechts gesloten door middel van 5 groene kunststofknopen met verdekte sluiting.

Het verschil met de jas M58 is het volgende. De kraag is rond gesneden zodat deze netter om de hals valt. De zijnaden zijn iets getailleerd en in de rugpanden zijn stiksels aangebracht, zodat de jas ruimer om het lichaam valt.

Nadeel is de borstzaksluiting. Deze blijft bij gebruik gedeeltelijk open staan waardoor er de ingestopte artikelen verloren kunnen gaan.

De mouwsluiting is gelijk aan die van het model M67.

Op beide bovenmouwen is als nationaliteitseembleem een rood-wit-blauw vlaggetje aangebracht van 27 x 50 mm.

- *Binnenbroek (broek, binnen-, gevechts, legergroen M76):*

Lange broek van legergroene katoenen stof met satijnen binding.

De broek is iets minder ruim op heuphoogte dan de M58 en is voorzien van riemlussen in plaats van de koppellussen als bij de M58.

De broek is voorzien van twee harmonica-type opgezette zijzakken met verdekte klepsluiting van 2 knopen alsmede een rechts ingezette achterzak met sluitlus en knoop.

- *Binnenjas (jas, binnen-, gevechts, legergroen M78): (figuur 6)*

Eveneens vervaardigd van legergroene katoenen stof met satijnen binding. De jas heeft hetzelfde model als die van de M76 doch de sluitingen zijn nu voorzien van drukknopen en de borstzakken hebben een rechthoekige klep gekregen met 2 drukknopen.

Ook hier is op beide bovenmouwen het rood-wit-blauwe vlaggetje aangebracht.

- *Binnenbroek (broek, binnen-, gevechts, legergroen M78):*

Lange broek vervaardigd van dezelfde stof als de jas en op de tailleband voorzien van 8 riemlussen. De broek is voorzien van 2 ingezette zijzakken, twee opgezette harmonica-

zijzakken met verdekte dubbele drukknoopsluiting. Rechts achter een ingezette achterzak met sluitlus en knoop.

Op de rechteronderpijp is een zakje voor een verbandpakje met klep en verdekte drukknoopsluiting aangebracht.

Daar bij het 1e Legerkorps alle drie de gevechtspakken naast- en door elkaar worden gebruikt is het verboden om het verbandpakje in genoemd zakje op te bergen en blijft dit in de linkerborstzak van de binnenjas of, indien de buitenjas wordt gedragen, in het daarvoor bestemde zakje in de binnenkant van deze jas.

Bij het gevechtstenuue werd in eerste instantie een legergroene veldpet gedragen. Het dragen van een baret bij het gevechtstenuue was voorbehouden aan het Korps Commandotroepen doch met ingang van oktober 1963 vervalt deze regeling en behoort door een ieder die gekleed gaat in het GvT de baret/kwartiermuts te worden gedragen (waarbij het slechts aan opperofficieren is toegestaan de pet-DT te dragen), overigens alleen dan wanneer geen helm is voorgeschreven. De veldpet wordt alleen bij de werkkleding (overall) gedragen.

Inmiddels is men bij MVA-6 bezig, in samenwerking met TNO en het Twentse Textielbedrijf Nijverdal ten Cate, met de ontwikkeling van een geheel nieuw model gevechtspak.

Het zal een camouflagepak zijn en gezien de Britse ervaringen tijdens de Falkland-crisis, brandwerend. Ook de Amerikaanse model stalen helm zal verdwijnen en daarvoor in de plaats komt een kunststofhelm van Keflar, een handelsnaam voor een fibersoort dat vijf keer zo sterk is als staal.

De helm lijkt op de Duitse helm M35 doch is (alweer) een Amerikaans model.

Naamlint gevechtsskleding

Hoewel al een aantal jaren gedragen door een deel van het personeel van de Koninklijke landmacht werd eerst op 1 juli 1980 officieel toestemming verleend om het naamlint op de gevechtsskleding te dragen. Het naamlint bestaat uit een strook legergroene stof van ca. 25 mm breed waarop in zwarte letters de naam van de drager staat geborduurd. Het naamlint dient bevestigd te worden boven en evenwijdig aan de linkerborstzak tegen de bovenzijde van de borstzakklep.

Herkenningsplaatjes (figuur 7)

Van voor 1940 tot heden zijn er diverse soorten herkenningplaatjes gedragen. Voor 1940 een rechthoekig zinken plaatje met ronde hoeken. Het plaatje in de lengterichting en in het midden voorzien van 3 smalle langwerpige uitsparingen waardoor het plaatje in twee delen kan worden gebroken.

Op het plaatje waren nationaliteit, naam, voornaam en letters, godsdienst, geboortedatum en plaats, lichte en de eenheid van de militair aangebracht. Het herkenningplaatje werd gedragen aan een ca. 60 cm lang en 4 mm dik koord.

Gedurende de 'Engelse' en 'Indische' periode, dus van 1940 tot ca. het midden van de jaren 1950, werden de Brits model herkenningplaatjes gedragen. Deze waren van fiber en bestonden uit drie afzonderlijke delen, t.w. een zeskant groen- en twee ronde rode plaatjes. Het groene plaatje was bevestigd aan een ca. 80 cm lang en 2 mm dik koord waarbij een der rode plaatjes door middel van een ca. 25 cm lang koord aan het groene herkenningplaatje was verbonden.

Het andere rode herkenningplaatje werd aan het gelaatstuk van het gasmasker bevestigd. Op de plaatjes zijn met behulp van slagletters en slagcijfers de volgende gegevens aangebracht: kledingnummer, voorafgegaan door de letters RDA (Royal Dutch Army), naam en voorletters, rang c.q. stand en godsdienst van de betrokken militair. Deze gegevens werden na

september 1946 gewijzigd in naam, registratienummer, nationaliteit, godsdienst en bloedgroep.

Gedurende de Koreaanse oorlog (1950 - 1954) werd door alle leden van het Nederlandse Detachement Verenigde Naties de Amerikaanse herkenningsplaatjes gedragen gemaakt van dun staalplaat en voorzien van naam, registratienummer, bloedgroep en godsdienst.

De plaatjes werden gedragen aan een ca. 68 cm lange kogeltjes ketting waarbij een der plaatjes met een afzonderlijk 15 cm lang kettinkje aan het andere plaatje is bevestigd.

Het herkenningsplaatje hetwelk sinds het midden van de jaren 1950 in gebruik is is van staalplaat en van hetzelfde model als hetgeen voor 1940 werd gedragen. Het hangt aan een ca. 70 cm lange ketting en is voorzien van naam, registratienummer, nationaliteit, godsdienst, bloedgroep en resusfactor.

In het midden is een smalle gleuf en een langwerpige opening aangebracht om het plaatje in twee delen te kunnen breken.

De herkenningsplaatjes werden/worden rond de nek onder het uniform gedragen. De in uniform geklede militair is verplicht het herkenningsplaatje te dragen.

Bronnen:

- Verzorgingsmededelingen, instructies, berichten etc. Inspectie der Intendance/MVA-6.
- Artikelen in Legerkoerier en Defensiekrant.
- Eigen archief.
- Modellen aanwezig in het K.N.L.W.M.